

Designing a Cultural Development Model in Iran with an Emphasis on the Role of the Supreme Council of the Cultural Revolution: Introducing the Cultural–Structural Alignment Theory

Khosro Doosti¹, Rozita Sepehrnia^{2*}, Esmail Kavousi¹, Fatemeh Azizabadi Farahani³

1. Department of Cultural Management and Planning, Ki.C., Islamic Azad University, Kish Island, Iran

2. Department of Cultural and Media Studies, CT.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran

3. Department of Cultural and Media Management, SR.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran

ABSTRACT

This study aims to design a comprehensive cultural development model in Iran emphasizing the role of the Supreme Council of the Cultural Revolution and to propose a localized theory of cultural–structural alignment. The research is applied–fundamental and qualitative in nature, conducted using the grounded theory method based on the Strauss–Corbin approach. The statistical population consisted of 20 cultural policy experts and senior managers of the Supreme Council of the Cultural Revolution, selected purposefully until theoretical saturation was achieved. Data were collected through semi-structured interviews and documentary analysis and analyzed using open, axial, and selective coding. Construct validity and reliability were verified through expert confirmation and acceptability criteria. Analysis revealed 94 conceptual codes and 41 categories organized into five dimensions: causal, contextual, intervening, strategic, and consequential. The core phenomenon, “Cultural Development in Iran,” included concepts such as cultural economy, inclusive cultural education, sustainable cultural heritage, cultural governance, cultural participation, gender equality, and freedom of choice. Key strategies included data-driven macro-cultural policymaking, local and provincial policy design, development of a national cultural observatory system, and intelligent monitoring of cultural institutions. The main consequences identified were the enhancement of national cultural capital, cultural justice, social participation, and data-based cultural governance. The findings led to the formulation of the “Cultural–Structural Alignment Theory,” positing that sustainable cultural development in Iran depends on achieving alignment between societal cultural values and formal governance structures. Mutual interaction and dynamic adaptation between people’s cultural norms and policymaking institutions are essential for realizing a cohesive and progressive cultural framework.

Received: 25 Jun 2025

Accepted: 12 Oct 2025

First Available: 12 Oct 2025

Final Publication: 22 Dec 2025

Keywords

Cultural Development; Supreme Council of the Cultural Revolution; Cultural–Structural Alignment; Grounded Theory; Iran

How to cite:

Doosti, K., Sepehrnia, R., Kavousi, E., & Azizabadi Farahani, F. (2025). Designing a Cultural Development Model in Iran with an Emphasis on the Role of the Supreme Council of the Cultural Revolution: Introducing the Cultural–Structural Alignment Theory. *Study and Innovation in Education and Development*, 5(4), 1-21.

* Corresponding Author:

Dr. Rozita Sepehrnia

E-mail: ro.sepehrnia@iau.ac.ir

© 2025 the authors. Published by Institute for Knowledge, Development, and Research.

This is an open access article under the terms of the [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) License.

EXTENDED ABSTRACT

INTRODUCTION

Cultural development has become one of the most pivotal concerns of national and international policy agendas in the twenty-first century. In a global environment characterized by rapid social transformation, technological disruption, and increased intercultural interaction, culture has emerged as both a driving force and a guiding framework for sustainable human development. It is no longer viewed as a peripheral dimension of progress but as a central element shaping social cohesion, creativity, and national identity. In Iran, the issue of cultural development holds particular significance because it embodies the relationship between the nation's Islamic–Iranian identity, its socio-political transformation, and the evolving global cultural landscape (1).

Historically, cultural policy in Iran has been closely intertwined with ideological, educational, and administrative structures. The Supreme Council of the Cultural Revolution (SCCR) plays a crucial role in defining macro-cultural policies, supervising the coherence of cultural programs, and ensuring that the national cultural system aligns with the goals of the Islamic Revolution (8). However, despite the existence of several strategic frameworks, such as the Cultural Engineering Document and Vision 1404, cultural development in Iran continues to face multiple challenges, including fragmented policy implementation, limited public participation, and insufficient monitoring mechanisms (9).

Educational systems are among the primary instruments for transmitting cultural values, shaping national identity, and cultivating civic engagement. Several studies have underscored the centrality of education in promoting cultural and social development (2-4). For instance, education acts as both a medium of cultural reproduction and a mechanism for transformation by developing citizens' critical awareness and intercultural competence (5). Similarly, the research of (6) demonstrates that integrating cultural education into curricula significantly improves students' cultural competence and empathy. These findings resonate deeply with Iran's current cultural landscape, where the integration of cultural literacy and creative education into the schooling system is considered a strategic necessity.

At the same time, technological advancements and the rise of digital platforms have reshaped cultural production and dissemination worldwide. The digital transformation has created new opportunities for cultural participation, yet it has also introduced challenges such as the erosion of local identity and the dominance of globalized cultural patterns (10, 17). For this reason, a data-driven, intelligent approach to cultural policymaking—one that

leverages digital analytics and media literacy—is crucial for Iran’s cultural governance. Studies have shown that strategic cultural design in the digital era not only fosters innovation but also enhances institutional responsiveness and inclusivity (11).

Furthermore, several Iranian and international scholars have emphasized that sustainable cultural development depends on a balanced alignment between formal governance systems and the everyday cultural values of citizens (7, 19). This research introduces the Cultural–Structural Alignment Theory, which posits that cultural development can only be achieved when there is synergy between societal cultural norms and institutional policymaking frameworks. This approach reflects global shifts in the field of intercultural management and education, where alignment between people’s lived culture and structural governance is considered the key to resilience and innovation (15, 16, 23).

Accordingly, the present study seeks to design a grounded model of cultural development in Iran emphasizing the role of the SCCR. It aims to identify the structural, contextual, and strategic factors influencing cultural growth and to develop a coherent model that supports sustainable cultural governance in alignment with national identity and participatory policymaking.

METHODS AND MATERIALS

This study adopted a qualitative, exploratory design based on Grounded Theory, following the Strauss–Corbin approach. The research was both fundamental and applied in orientation, aiming to generate a theoretical framework while addressing practical challenges in cultural governance.

The participants comprised 20 experts selected purposefully and non-probabilistically, including academic scholars specializing in cultural studies and senior executives of the SCCR. Sampling continued until theoretical saturation was reached. Data collection was conducted through semi-structured, in-depth interviews and complemented by library and documentary analyses.

The interviews were transcribed and analyzed through three levels of coding—open, axial, and selective—to extract core concepts and establish relationships between them. Construct validity was ensured through triangulation and expert validation, while reliability was assessed via intra-coder agreement and test–retest methods. The coding process resulted in the identification of 94 conceptual codes and 41 categories organized into five main dimensions: causal conditions, contextual conditions, intervening conditions, strategies, and consequences.

FINDINGS

The data analysis produced a comprehensive paradigmatic model of cultural development in Iran with the SCCR at its core. The central phenomenon was identified as “*Cultural Development in Iran*”, defined by dimensions such as cultural economy, inclusive cultural education, sustainable heritage, cultural governance, balanced access to cultural resources, and participatory citizenship.

Causal conditions included the existence of high-level policymaking structures, national strategic documents, and institutional fragmentation. The findings revealed that while Iran possesses extensive cultural frameworks, weak coordination among agencies and lack of effective evaluation mechanisms hinder policy efficiency.

Contextual conditions encompassed the richness of cultural diversity, discursive cohesion around Iranian–Islamic identity, access to formal education and media, and technological growth. These conditions provide fertile ground for the institutionalization of cultural values and the development of innovative cultural industries.

Intervening conditions were identified as political will, expert capacity, data infrastructure, public cultural literacy, and unequal access to cultural resources across provinces. Participants emphasized that weak cross-institutional cooperation and insufficient monitoring systems have limited the SCCR’s strategic impact.

Strategic actions proposed in the model included:

1. Developing a National Cultural Data Center and data-driven policymaking mechanisms;
2. Establishing a smart supervision system for evaluating cultural institutions;
3. Promoting network-based inter-organizational collaboration among education, media, and cultural sectors;
4. Formulating localized and provincial cultural policies reflecting regional diversity;
5. Building a national observatory for cultural trends using digital analytics; and
6. Encouraging innovation, creativity, and cultural literacy in education.

Consequences derived from these strategies included:

- Strengthened national cultural capital and creative industries;
- Realization of cultural justice through equitable access to resources;
- Institutionalization of transparent and data-based cultural governance;
- Increased civic participation and social solidarity; and
- Reinforcement of national identity and cultural cohesion.

Collectively, these components formed the Cultural–Structural Alignment Model, which illustrates the dynamic interaction between society’s cultural subsystems and formal cultural governance structures.

DISCUSSION AND CONCLUSION

The results of this study highlight the need for a paradigm shift in Iran’s approach to cultural development—from a top-down, directive model to an interactive, data-driven, and participatory framework. The Cultural–Structural Alignment Theory proposed here underscores that sustainable cultural development depends on the synchronization between cultural values at the grassroots level and policymaking mechanisms at the institutional level.

The model confirms that cultural education plays a foundational role in shaping collective identity and fostering civic engagement, echoing previous research emphasizing education as the cornerstone of cultural transformation. By integrating cultural literacy into formal education, Iran can enhance social cohesion and creativity among youth, thereby strengthening the human capital essential for national progress.

Moreover, the findings affirm that cultural policy cannot remain isolated from technological evolution. The SCCR and related institutions must embrace digital governance, big data analytics, and smart monitoring systems to ensure that cultural programs are responsive to societal changes. As indicated by comparative studies in other contexts, cultural resilience in the digital era arises from the integration of technology, participatory governance, and ethical policy frameworks.

The model’s emphasis on *localized cultural policymaking* and *regional diversity* aligns with contemporary understandings of cultural pluralism, acknowledging that national development must respect and reflect the multifaceted cultural realities of Iranian society. Encouraging collaboration between governmental bodies, NGOs, and private institutions can further democratize cultural policy and enhance trust between citizens and the state.

At the strategic level, the SCCR is envisioned not merely as a regulatory body but as a facilitator of dialogue and innovation—a coordinating entity that bridges cultural institutions, academic research, and civic organizations. Through this mediating function, the council can foster transparency, empower local actors, and build a more inclusive national cultural system.

Theoretically, the Cultural–Structural Alignment Model contributes to the field of cultural policy studies by providing a hybrid conceptual lens that merges bottom-up social

dynamics with top-down institutional strategies. It highlights the interplay between cultural participation, policy coherence, and data-informed governance as fundamental pillars of sustainable cultural evolution.

Ultimately, the findings advocate for a holistic vision of cultural development in Iran—one rooted in indigenous values yet responsive to global transformations. By integrating educational reform, technological innovation, and participatory policymaking within a unified cultural governance framework, the country can achieve not only cultural vitality but also social harmony and long-term developmental stability.

In conclusion, this study demonstrates that Iran's path toward cultural advancement requires both intellectual renewal and structural modernization. The implementation of the proposed model can guide policymakers, educators, and cultural leaders in aligning institutional actions with societal aspirations. The Cultural–Structural Alignment Theory thus offers a pathway toward a cohesive, inclusive, and future-oriented vision of cultural development—where governance and culture evolve together to sustain the nation's identity and progress.

مدل توسعه فرهنگی در ایران با تأکید بر نقش شورای عالی انقلاب فرهنگی با معرفی نظریه هم‌ترازی فرهنگی-ساختاری

خسرو دوستی^۱، رزیتا سپهرنیا^{۲*}، اسمعیل کاوسی^۱، فاطمه عزیز آبادی فراهانی^۳

۱. گروه مدیریت و برنامه ریزی فرهنگی، واحد بین المللی کیش، دانشگاه آزاد اسلامی، جزیره کیش، ایران

۲. گروه مطالعات فرهنگی و رسانه، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۳. گروه مدیریت فرهنگی و رسانه، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

هدف این پژوهش طراحی و تبیین مدل توسعه فرهنگی در ایران با تمرکز بر نقش شورای عالی انقلاب فرهنگی در جهت شکل‌دهی به نظریه‌ای بومی برای هم‌ترازی ساختارهای حکمرانی فرهنگی و عناصر فرهنگی جامعه است. پژوهش حاضر از نظر هدف، بنیادی-کاربردی و از نظر ماهیت، کیفی و اکتشافی است که با استفاده از روش نظریه داده‌بنیاد (Grounded Theory) و رویکرد اشتراوس و کوربین انجام شده است. جامعه آماری شامل ۲۰ نفر از خبرگان نظری و تجربی در حوزه سیاست‌گذاری فرهنگی و مدیران ارشد شورای عالی انقلاب فرهنگی بود که با روش نمونه‌گیری هدفمند تا حد اشباع نظری انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها، مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته و مطالعات کتابخانه‌ای بود و داده‌ها با کدگذاری سه مرحله‌ای باز، محوری و انتخابی تحلیل شدند. اعتبار نتایج از طریق روایی سازه و پایایی از طریق معیار مقبولیت بررسی گردید. نتایج تحلیل داده‌ها منجر به استخراج ۹۴ کد مفهومی و ۴۱ مقوله در قالب پنج بعد اصلی شامل شرایط علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها گردید. پدیده محوری توسعه فرهنگی در ایران، بر پایه مقوله‌هایی چون اقتصاد فرهنگ، آموزش فرهنگی فراگیر، میراث فرهنگی پایدار، حاکمیت فرهنگی، مشارکت فرهنگی و برابری جنسیتی شناسایی شد. راهبردهای کلیدی شامل تدوین سیاست کلان فرهنگی بر مبنای داده، سیاست‌گذاری فرهنگی بومی و استانی، ایجاد سامانه ملی رصد فرهنگی و نظارت هوشمند بر نهادهای فرهنگی بود. پیامدهای نهایی، ارتقای سرمایه فرهنگی ملی، تحقق عدالت فرهنگی، و استقرار حکمرانی فرهنگی داده‌محور عنوان شدند. نتایج پژوهش منجر به ارائه نظریه «هم‌ترازی فرهنگی-ساختاری» در مسیر توسعه فرهنگی ایران شد که بر هم‌افزایی میان عناصر فرهنگی جامعه و ساختارهای رسمی حکمرانی تأکید دارد. این نظریه بیان می‌کند که توسعه فرهنگی پایدار در ایران زمانی محقق می‌شود که میان ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی مردم و نظام سیاست‌گذاری و نهادی کشور، هماهنگی و تعامل دوسویه برقرار گردد.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۰۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۷/۲۰

تاریخ چاپ اولیه: ۱۴۰۴/۰۷/۲۰

تاریخ چاپ نهایی: ۱۴۰۴/۱۰/۰۱

کلیدواژه‌ها

توسعه فرهنگی، شورای عالی

انقلاب فرهنگی، هم‌ترازی

فرهنگی-ساختاری، ایران،

نظریه داده‌بنیاد

شیوه ارجاع‌دهی:

دوستی، خسرو، سپهرنیا، رزیتا، کاوسی، اسمعیل، و عزیزآبادی فراهانی، فاطمه. (۱۴۰۴). مدل توسعه فرهنگی در ایران با تأکید بر نقش شورای عالی انقلاب فرهنگی با معرفی نظریه هم‌ترازی فرهنگی-ساختاری. پژوهش و نوآوری در تربیت و توسعه، ۵(۴)، ۱-۲۱.

نویسنده مسئول:

دکتر رزیتا سپهرنیا

پست الکترونیکی: ro.sepehria@iau.ac.ir

© ۱۴۰۴ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است.

انتشار این مقاله به‌صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی CC BY-NC 4.0 صورت گرفته است.

تحولات پرشتاب جهانی در عرصه‌های فرهنگی، اجتماعی و فناورانه، ضرورت بازنگری در مفهوم توسعه فرهنگی را بیش از پیش آشکار ساخته است. در جهان امروز، فرهنگ نه تنها به‌عنوان یکی از ابعاد اساسی توسعه، بلکه به‌منزله زیرساختی بنیادین برای پایداری اجتماعی و رشد انسان محور تلقی می‌شود. فرهنگ در معنای عام خود شامل مجموعه‌ای از ارزش‌ها، هنجارها، باورها و شیوه‌های زندگی است که رفتارهای فردی و جمعی را هدایت می‌کند و هویت ملی جوامع را شکل می‌دهد. در ایران، اهمیت فرهنگ در مسیر توسعه از چنان جایگاهی برخوردار است که غفلت از آن، هرگونه برنامه‌ریزی اقتصادی و اجتماعی را با نقصان و عدم کارایی مواجه می‌سازد (1).

در دهه‌های اخیر، پژوهش‌های متعددی بر نقش آموزش، مدیریت فرهنگی، و سیاست‌گذاری کلان در تقویت بنیان‌های فرهنگی و اجتماعی تأکید کرده‌اند. آموزش به‌عنوان یکی از عوامل کلیدی توسعه فرهنگی، نقشی اساسی در انتقال ارزش‌ها، ارتقای سواد فرهنگی، و ترویج هویت جمعی دارد (2-4). یافته‌های پژوهش‌های انجام‌شده نشان می‌دهد که نظام آموزشی هر جامعه زمانی می‌تواند بستر توسعه فرهنگی را فراهم آورد که با ارزش‌ها و نیازهای فرهنگی همان جامعه هم‌راستا باشد و به تقویت خلاقیت، تفکر انتقادی و خودآگاهی فرهنگی بینجامد (5). از این‌رو، توجه به آموزش فرهنگی فراگیر و برنامه‌ریزی آموزشی متناسب با ویژگی‌های بومی و هویتی، گامی ضروری در مسیر تحقق توسعه فرهنگی است (6).

از سوی دیگر، یکی از چالش‌های عمده در ایران، وجود گسست میان سیاست‌های رسمی فرهنگی و نیازهای واقعی جامعه است. پژوهش‌های داخلی حاکی از آن است که سیاست‌های فرهنگی غالباً از رویکردی بالا به پایین پیروی می‌کنند و کمتر بر مشارکت مردمی، عدالت فرهنگی، و شناخت تحولات زیست‌بوم فرهنگی مناطق مختلف کشور استوارند (7, 8). در این میان، شورای عالی انقلاب فرهنگی به‌عنوان نهاد سیاست‌گذار اصلی در حوزه فرهنگ، نقشی تعیین‌کننده در جهت‌دهی به فرایند توسعه فرهنگی کشور دارد. این نهاد در تدوین اسناد بالادستی، مهندسی فرهنگی، و نظارت بر هماهنگی نهادهای فرهنگی نقش محوری ایفا می‌کند. با این حال، عدم انسجام نهادی، ضعف نظام پایش و ارزیابی، و موازی‌کاری میان دستگاه‌های فرهنگی از مهم‌ترین موانع تحقق اهداف توسعه فرهنگی در کشور به شمار می‌رود (9).

توسعه فرهنگی در مفهوم امروزی خود، مستلزم نوعی تحول عمیق در نگرش‌ها و ساختارهای اجتماعی است؛ به‌گونه‌ای که بین عناصر فرهنگی جامعه و ساختارهای رسمی حکمرانی فرهنگی نوعی «هم‌ترازی فرهنگی-ساختاری» برقرار گردد. نظریه‌های جدید در حوزه مدیریت فرهنگی بر این باورند که بدون هم‌افزایی میان ارزش‌های مردمی و سیاست‌های نهادی، پایداری فرهنگی امکان‌پذیر نخواهد بود (10, 11). بر این اساس، طراحی الگوهای سیاست‌گذاری فرهنگی باید به‌صورت داده‌بنیاد، چندسطحی و مشارکتی انجام گیرد تا ضمن حفظ هویت ملی و دینی، پاسخ‌گوی نیازهای نسلی و تحولات جهانی باشد.

فرهنگ به عنوان نظامی پویا و چندبعدی، نه تنها به انتقال دانش و ارزش‌ها کمک می‌کند، بلکه بستر اصلی شکل‌گیری هویت اجتماعی و انسجام ملی است. پژوهش‌های اخیر نشان داده‌اند که هر جامعه‌ای برای دستیابی به توسعه پایدار، نیازمند توازن میان ابعاد مادی و غیرمادی توسعه است. از این منظر، توسعه فرهنگی به مثابه زیربنای سایر ابعاد توسعه، نقشی حیاتی در ایجاد عدالت اجتماعی، خلاقیت انسانی و پویایی اقتصادی دارد (12). بدین ترتیب، غفلت از بعد فرهنگی در برنامه‌های کلان توسعه، می‌تواند منجر به شکاف‌های اجتماعی، کاهش اعتماد عمومی و تضعیف سرمایه اجتماعی گردد (13).

نقش آموزش و پرورش در این میان بسیار برجسته است؛ چراکه به عنوان نهادی زیربنایی، در شکل‌دهی به نگرش‌ها، رفتارها و ارزش‌های فرهنگی نسل آینده نقش‌آفرینی می‌کند (2, 4). در جوامعی که آموزش با نیازهای فرهنگی و اجتماعی هماهنگ است، امکان انتقال مؤثر ارزش‌های بومی و دینی افزایش می‌یابد و بدین ترتیب زمینه‌های توسعه فرهنگی تقویت می‌شود (14). افزون بر آن، ایجاد پیوند میان آموزش فرهنگی و تجربه‌های زیسته افراد، سبب ارتقای شایستگی فرهنگی، سواد بین‌فرهنگی و درک تفاوت‌های فرهنگی می‌شود (15, 16).

در سطح جهانی نیز، توسعه فرهنگی به طور فزاینده‌ای با فرایندهای دیجیتالی‌شدن و تحولات فناورانه پیوند خورده است. فرهنگ دیجیتال با گسترش رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی، فرصت‌های جدیدی برای تعامل فرهنگی، یادگیری و تبادل ارزش‌ها فراهم آورده است (10, 17). با این حال، این تحولات در کنار فرصت‌ها، چالش‌هایی همچون تضعیف هویت فرهنگی، گسترش سبک‌های زندگی غیر بومی و تهدید ارزش‌های ملی را نیز به همراه دارد (18). بنابراین، تدوین سیاست‌های فرهنگی متناسب با فضای مجازی و ایجاد نظام حکمرانی فرهنگی هوشمند، ضرورتی انکارناپذیر است (7).

پژوهش‌های اخیر در ایران نشان می‌دهد که عوامل متعددی همچون ضعف زیرساخت‌های داده‌محور فرهنگی، ناهماهنگی میان نهادهای فرهنگی، و نبود رویکردهای مبتنی بر عدالت فرهنگی، مانع توسعه همه‌جانبه فرهنگی شده‌اند (8, 19). در این میان، استفاده از مدل‌های بومی توسعه فرهنگی که با زیست‌بوم فرهنگی و اجتماعی ایران هم‌خوانی دارد، می‌تواند زمینه‌ساز تحول در سیاست‌گذاری فرهنگی شود (20).

همچنین پژوهش‌های کیفی متعدد نشان داده‌اند که مشارکت فرهنگی و اجتماعی شهروندان، از مهم‌ترین مؤلفه‌های پیش‌برنده در تحقق توسعه فرهنگی محسوب می‌شود (12, 21). توسعه فرهنگی پایدار زمانی محقق می‌گردد که مردم در فرآیند تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی فرهنگی نقش فعال ایفا کنند و احساس تعلق نسبت به نظام فرهنگی خود داشته باشند (19). در چنین الگویی، نهادهای حاکمیتی باید ضمن هدایت کلان، بستر گفت‌وگوی فرهنگی، هم‌فکری و خلاقیت اجتماعی را میان گروه‌های مختلف فراهم آورند (22).

از سوی دیگر، جهانی‌شدن و تحولات رسانه‌ای معاصر باعث شده است که فرهنگ‌ها بیش از گذشته در معرض تعامل و تأثیر متقابل قرار گیرند. پژوهش‌های بین‌المللی نشان می‌دهد که توسعه فرهنگی دیگر محدود به مرزهای جغرافیایی نیست، بلکه در قالب

الگوهای بین فرهنگی و ارتباطات دیجیتال بازتعریف می شود (16, 23). در این چارچوب، ارتقای سواد بین فرهنگی، مدیریت تنوع فرهنگی و تقویت سرمایه فرهنگی از الزامات اصلی توسعه فرهنگی معاصر است (5, 15).

در ایران، ضرورت طراحی یک الگوی بومی توسعه فرهنگی بیش از هر زمان دیگری احساس می شود. این الگو باید بر مبنای عدالت فرهنگی، مشارکت مردمی، آموزش فراگیر، و هم‌ترازی میان ساختارهای رسمی و ارزش‌های مردمی شکل گیرد. مطالعات جدید در حوزه سیاست‌گذاری فرهنگی نیز تأکید دارند که تحقق چنین الگویی بدون استفاده از داده‌های فرهنگی، فناوری‌های هوشمند، و شبکه‌سازی بین‌نهادهی امکان‌پذیر نیست (7, 10).

از سوی دیگر، موانع فرهنگی و نهادی موجود، نظیر ضعف نظام پایش فرهنگی، تمرکزگرایی در تصمیم‌گیری، و نبود هماهنگی میان نهادهای فرهنگی، مانع تحقق یک حکمرانی فرهنگی کارآمد شده است (8, 9). در چنین شرایطی، نظریه «هم‌ترازی فرهنگی-ساختاری» به عنوان چارچوبی مفهومی می‌تواند راهگشای طراحی سیاست‌های فرهنگی پویا و داده‌محور در ایران باشد. این نظریه بر تعامل میان ارزش‌های فرهنگی جامعه و ساختارهای حکمرانی تأکید دارد و به دنبال ایجاد توازن میان فرهنگ رسمی و مردمی است (7).

با توجه به مجموعه مباحث مطرح‌شده، روشن است که توسعه فرهنگی در ایران نیازمند بازتعریف در سطح مفهومی و اجرایی است. پیوند میان آموزش، رسانه، فناوری، و ارزش‌های بومی باید در چارچوب یک الگوی منسجم ملی بازسازی گردد تا امکان پایداری فرهنگی و اجتماعی فراهم شود. پژوهش‌های اخیر نیز نشان داده‌اند که هرگاه سیاست‌گذاری فرهنگی بر پایه داده، مشارکت اجتماعی، و عدالت فرهنگی استوار باشد، سرمایه اجتماعی و انسجام ملی تقویت می‌گردد (3, 8, 20).

هدف اصلی این پژوهش، طراحی مدل توسعه فرهنگی در ایران با تأکید بر نقش شورای عالی انقلاب فرهنگی است تا با تکیه بر نظریه هم‌ترازی فرهنگی-ساختاری، چارچوبی بومی و داده‌محور برای تحقق توسعه فرهنگی پایدار در کشور ارائه شود.

روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف بنیادی، کاربردی و توصیفی، از نظر ماهیت جزء تحقیقات کیفی می‌باشد. طرح پژوهش به صورت کیفی و اکتشافی متوالی انجام شده و از روش گرند تئوری با رویکرد اشتراوس کوربین استفاده شده است. نمونه آماری شامل خبرگان نظری، صاحب‌نظران دانشگاهی و متخصص در حوزه فرهنگ و خبرگان تجربی شامل مدیران ارشد شورای عالی انقلاب فرهنگی به صورت هدفمند و غیراحتمالی و بر مبنای تخصص و تجربه‌های سیاست‌گذاری فرهنگی باتکیه بر حد اشباع نظری به تعداد ۲۰ نفر انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات به صورت مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی از طریق مصاحبه‌های عمیق و نیمه ساختاریافته انجام شد و نتایج از طریق کدگذاری سه مرحله‌ای باز، محوری و انتخابی از مصاحبه‌های به دست آمده است. روایی تحقیق از طریق روایی سازه و پایایی آن توسط معیار مقبولیت انجام شد.

جدول ۱. خلاصه روش شناسی پژوهش

پارادایم پژوهش	نوع پژوهش		روش تحلیل داده‌ها	روش گردآوری داده‌ها	جامعه آماری	روش نمونه‌گیری	حجم نمونه
	هدف	رویکرد					
تفسیری	بنیادی و کاربردی توصیفی	کیفی و اکتشافی و متوالی	روش گراند تئوری با رویکرد اشتراوس کوربین	مصاحبه نیمه‌ساخته یافته	خبرگان دانشگاهی و متخصص در حوزه فرهنگ	هدفمند و غیراحتمالی	۲۰ نفر با تکیه بر حد اشباع نظری
					مدیران ارشد شورای عالی انقلاب فرهنگی		

به دلیل این که پدیده توسعه فرهنگی در ایران با تأکید بر نقش شورای عالی انقلاب فرهنگی در ادبیات نظری مقالات ایرانی جدید بوده است، در ابتدای جلسه، توضیحاتی در خصوص کم‌وکیف این پدیده ارائه شد و پس از پایان مصاحبه، ایشان، فرد خبره دیگری که در این زمینه دارای سوابق مشابه بودند را معرفی می‌کردند و مصاحبه‌ها به همین صورت ادامه پیدا کرد تا داده‌های به‌دست‌آمده بعد از نفر ۲۰ام، به حد اشباع رسیدند. سؤالاتی که در بخش مدل‌سازی توسعه فرهنگی کشور با تأکید بر نقش شورای عالی انقلاب فرهنگی مطرح شدند عبارت بودند از:

- ۱- از نظر شما مقوله‌های تعیین کننده سازمانی و محیطی مؤثر بر طراحی الگوی توسعه فرهنگی در ایران توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی کدامند؟
- ۲- از نظر شما مقوله‌های زمینه ساز و تقویت کننده و یا تضعیف کننده درون و برون سازمانی در راستای تحقق طراحی الگوی توسعه فرهنگی در ایران توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی کدامند؟
- ۳- از نظر شما مقوله‌های مداخله کننده برای طراحی الگوی توسعه فرهنگی در ایران توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی که قابل کنترل نمی‌باشند، کدامند؟
- ۴- از نظر شما راهبردهای عملیاتی و تخصصی شورای عالی انقلاب فرهنگی در راستای طراحی الگوی توسعه فرهنگی در ایران کدامند؟
- ۵- از نظر شما پیامدهای حاصل از راهبردهای شکل گیری توسعه فرهنگی در ایران توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی، چه مقوله‌هایی می‌توانند باشند؟

بر اساس تکنیک داده‌بنیاد که بر خواسته از داده‌های کیفی است، فرایندی طی می‌گردد که از داده‌های خرد و ساخت مفهوم شروع شده و سپس با روش‌های نو مجدداً به هم پیوند می‌خورند؛ بنابراین در این روش، می‌توان برای کشف نظریه از روی داده‌هایی که به‌صورت کد استخراج می‌شوند و در حوزه علوم انسانی هستند، دست به تحلیل زد. در این تکنیک، محورها و سؤال‌های مصاحبه به

فراخور پاسخ‌های دریافت شده، مورد بازبینی اولیه قرار گرفتند و به تدریج اصلاح و تکامل پیدا می‌کنند، همچنین از روند کدگذاری باز، محوری و انتخابی برای تخصیص به مقوله‌های هسته‌ای استفاده شده است. به طور کلی، پژوهش بایستی قابل اعتماد باشد تا بتواند دقت در فرایند و تناسب در محصول نهایی را نشان دهد، چهار معیار برای بررسی میزان اعتبارپذیری پژوهش کیفی مطرح می‌شود که عبارت‌اند از: ۱- قابل قبول بودن که بر معقول بودن و معنا داشتن یافته‌ها تأکید دارد، ۲- انتقال‌پذیری که برای کاربردپذیری یافته‌ها در محیط دیگر استفاده می‌شود، ۳- قابلیت اطمینان که امکان موشکافی و بازبینی سایر پژوهشگران را فراهم می‌کند، ۴- تأییدپذیری که رسیدگی و بازرسی را ابزاری برای اثبات کیفیت مدنظر قرار می‌دهد. جهت تأیید اعتبارپذیری، تمامی این معیارها به تأیید خبرگان رسید. در پژوهش حاضر از پایایی باز آزمون و روش توافق درون موضوعی برای محاسبه پایایی مصاحبه‌های انجام گرفته است. برای محاسبه پایایی باز آزمون، از میان مصاحبه‌های انجام شده، چند مصاحبه نمونه انتخاب شده و کدهای مشخص شده در دو فاصله زمانی با هم مقایسه شده‌اند. روش بازآزمایی برای ارزیابی ثابت کدگذاری پژوهشگر به کار می‌رود، کدهایی که در دو فاصله زمانی مشابه بودند به عنوان توافق و کدهای غیرمشابه با عنوان غیر توافق مشخص شده‌اند. روش محاسبه پایایی به صورت زیر است: در این پژوهش برای محاسبه پایایی بازآزمون، از بین مصاحبه‌های انجام گرفته، تعداد ۳ مصاحبه انتخاب شده و هر کدام از آن‌ها دو بار در یک فاصله زمانی ۱۵ روزه توسط پژوهشگر کدگذاری شده‌اند. نتایج حاصل از این کدگذاری‌ها در جدول شماره ۲ آمده است:

$$\text{پایایی درصد} = \frac{\text{تعداد توافقات} \times 2}{\text{تعداد کل داده‌ها}} \times 100\%$$

جدول ۲. محاسبه پایایی باز آزمون

ردیف	کد مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد توافقات	پایایی بازآزمون (درصد)
۱	M۶	۱۸	۸	۸۹٪
۲	M۲	۳۰	۱۳	۷۷٪
۳	M۳	۳۵	۱۳	۷۴٪
کل		۸۳	۳۴	۸۲٪

یافته‌ها

آمار جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان نشان‌دهنده این است که از مجموع ۲۰ نفر شرکت کننده در بخش کیفی تحقیق حاضر ۱۳ نفر یعنی ۶۵ درصد مرد و ۷ نفر یعنی ۳۵ درصد زن می‌باشند. ۱۷ نفر یعنی ۵۳ درصد ۳۶ تا ۴۵ سال و ۳ نفر یعنی ۱۵ درصد بین ۴۶-۶۰ سال سن داشته‌اند. حاضر ۴ نفر یعنی ۲۰ درصد دارای مدرک فوق لیسانس و بالاتر، ۱۶ نفر یعنی ۸۰ درصد دکتری بودند. در ادامه، پس از انجام دسته‌بندی مربوط به کدگذاری باز، کدگذاری بسته، کدگذاری محوری، مفاهیم و مقوله‌های استخراج شده به صورت نظام‌مند به یکدیگر مرتبط و در قالب یک مدل پارادایمی ترسیم گردیدند (کدگذاری انتخابی). نتایج این مرحله در جدول ۳ و شکل ۱ ارائه شده است. بر اساس یافته‌ها مشخص گردید که الگوی مفهومی بدست آمده در ۶ طبقه اصلی با مقوله محوری (توسعه

فرهنگی در ایران با تاکید بر نقش شورای عالی انقلاب فرهنگی؛ شرایط علی؛ شرایط مداخله‌گر؛ شرایط زمینه‌ای؛ راهبردها و پیامدها می‌باشد.

جدول ۳. نتایج کدگذاری باز، محوری و انتخابی (پدیده محوری)

مقوله‌ها	مفاهیم
اقتصاد فرهنگ	سهم فعالیت‌های فرهنگی در تولید ناخالص داخلی که با درصد سهم فعالیت‌های فرهنگی خصوصی و رسمی در تولید ناخالص داخلی اندازه‌گیری می‌شود. اشتغال فرهنگی که با درصد افراد شاغل در مشاغل فرهنگی در کل جمعیت شاغل اندازه‌گیری می‌شود. هزینه‌های خانوار برای فرهنگ، با درصد اندازه‌گیری می‌شود. هزینه‌های مصرف نهایی خانوار برای فعالیت‌های فرهنگی، کالاها و خدمات در مقابل کل مخارج مصرف خانوار.
آموزش فرهنگی فراگیر	اصلاح ساختار آموزش و پرورش با گنجانیدن آموزش ارزش‌ها، سواد فرهنگی و هنری آموزش حرفه‌ای در بخش فرهنگ
میراث فرهنگی پایدار	تدوین برنامه ملی حفاظت، ترویج و کارآفرینی بر پایه میراث فرهنگی ملموس و ناملموس میزان تعهد و اقدام مقامات دولتی در تدوین و اجرای چارچوبی چندبعدی برای حفاظت، حفاظت و ارتقای پایداری میراث انتقال و بسیج حمایت به تلاش‌های به کار گرفته شده برای افزایش آگاهی و درک در میان جوامع و شهروندان از ارزش و احساس میراث سرمایه‌گذاری‌های مستمر برای ترویج میراث با مشارکت بخش خصوصی و جامعه مدنی
حاکمیت فرهنگی	تدوین و اجرای «نظام ملی حکمرانی فرهنگی» با تقسیم کار ملی نهادها چارچوب تعیین استاندارد برای فرهنگ که با شاخص توسعه چارچوب تنظیم استاندارد برای حمایت و ترویج فرهنگ، حقوق فرهنگی و تنوع فرهنگی نشان داده شده است. تعیین چارچوب سیاستی و نهادی فرهنگ در راستای، احصاء شاخص توسعه سیاست و چارچوب نهادی برای حفاظت و ترویج فرهنگ، حقوق فرهنگی و تنوع فرهنگی؛ توزیع زیرساخت‌های فرهنگی منتخب نسبت به توزیع جمعیت کشور در بخش‌های اداری بلافاصله زیر سطح دولتی. مشارکت جامعه مدنی در سیاست‌گذاری فرهنگی
دسترسی متوازن به منابع فرهنگی	دسترسی برابر به امکانات فرهنگی برای همه افراد جامعه، فارغ از جنسیت، قومیت و وضعیت اقتصادی
مشارکت فرهنگی	بسترسازی برای مشارکت داوطلبانه جوانان در نهادهای فرهنگی محلی و ملی شاخص فعالیت NGO ها، نرخ مشارکت اجتماعی مشارکت مردم در تشکلهای مردمی درصد جمعیتی که حداقل یک‌بار در یک فعالیت فرهنگی بیرون رفتن در ۱۲ ماه گذشته شرکت کرده اند.
برابری جنسیتی	سیاست‌های فرهنگی مبتنی بر توانمندسازی زنان در مدیریت فرهنگی و تولید محتوا رصد شاخص شکاف بین زنان و مردان در حوزه‌های سیاسی، آموزشی و کارگری
آزادی انتخاب	ارزیابی سطوح اجرای حق تعیین سرنوشت افراد، یعنی زندگی کردن مطابق با ارزش‌ها و باورهای خود، و این که بر زندگی خودکنترل دارند. تنوع رسانه‌ای آزادی مطبوعات دسترسی به اینترنت و اطلاعات فرهنگی امتیاز درک شده از آزادی تعیین سرنوشت در افراد

جدول ۴. نتایج کدگذاری باز، محوری و انتخابی (شرایط علی)

مقوله‌ها	مفاهیم
برخورداری از ساختار عالی سیاست‌گذاری فرهنگی	تمرکز سیاست‌گذاری در شورای عالی انقلاب فرهنگی
وجود اسناد بالادستی فرهنگی منسجم	وجود سند مهندسی فرهنگی، چشم‌انداز ۱۴۰۴، سند تحول بنیادین
فقدان الگوی بومی توسعه فرهنگی	نبود الگوهای بومی مبتنی بر زیست‌بوم فرهنگی استان‌ها
عدم انسجام سیاست‌های فرهنگی	تضاد یا موازی‌کاری بین نهادهای آموزش و پرورش، رسانه، حوزه، ارشاد
تهدیدات فرهنگی در فضای مجازی و رسانه	نبود نظام پایش و ارزیابی اثربخش در اجرای سیاست‌ها
ضعف حکمرانی فرهنگی	نفوذ فرهنگی، تضعیف هویت ملی، رواج سبک زندگی وارداتی
	تعدد نهادهای فرهنگی بدون انسجام عملکردی
	شورا مسئول طراحی نظام سیاست‌گذاری هماهنگ است.
	موازی‌کاری نهادهای فرهنگی در کشور
تضعیف هویت ملی در سبک زندگی	شورا مأمور گفتمان‌سازی هویت فرهنگی - ملی است.
	نسل جدید در تقید به هویت ملی دچار بحران شدند.
شکاف مشارکت فرهنگی جوانان	کاهش حضور و مشارکت جوانان با نهادهای رسمی
	شورا باید راهکارهای مشارکت فعال نسل نو را تنظیم کند.
شکاف فرهنگی بین نسل‌ها	تغییر ارزش‌ها، سبک زندگی و فاصله با الگوهای بومی
کاهش اعتماد عمومی به تولید فرهنگ رسمی	شورا موظف به بازتعریف حمایت از هنر و رسانه متعدد باتوجه به سلايق متنوع مردمی است.
	کاهش اعتماد به منابع فرهنگی و حتی برندهای فرهنگی در جامعه
	تشدید نابرابری‌های فرهنگی و بی‌اعتمادی به نهادهای

جدول ۵. نتایج کدگذاری باز، محوری و انتخابی (شرایط زمینه‌ای)

مقوله‌ها	مفاهیم
ظرفیت بهره‌مندی از مشاوران	وجود کارگروه‌های تخصصی در زمینه‌های مختلف در شورا
دانشگاهی، نخبگان و حوزه‌های علمیه	ظرفیت بالای گروه‌های تخصصی و دانش‌محور در عرصه‌های فرهنگی در شورای عالی انقلاب متناسب با موضوعات
انسجام گفتمانی حول هویت ایرانی - اسلامی	سیاست‌های فرهنگی مبتنی بر تحول هویت ایرانی - اسلامی
تنوع فرهنگی در کشور	تنوع قومی، مذهبی، زبانی و فرهنگی در ایران
	درجه تساهل در یک جامعه نسبت به افراد با پیشینه‌های فرهنگی متفاوت
دسترسی گسترده به آموزش رسمی و رسانه	وجود بسترهای آموزشی مناسب در کشور
	دسترسی رسانه‌ای مردم در اقصی نقاط کشور
	امکان تحصیل رایگان برای همه در کشور
رشد فناوری‌های دیجیتال	بهره‌مندی از پیشرفت‌های تکنولوژیکی می‌تواند بستر مناسبی را برای دسترسی آنی، گسترده، هماهنگ، با قدرت آنالیز و رصد را برای داده‌های فرهنگی در جامعه و متناسب با نیازهای سیاست‌گذاران فرهنگی در شورا فراهم نماید.
آگاهی عمومی	ارتقا نخبگان فرهنگی در جامعه و شکل‌گیری آگاهی جمعی می‌تواند در شکل‌گیری مطالبات فرهنگی آحاد اجتماعی در عرصه محصولات و خدمات فرهنگی مؤثر باشد.

جدول ۶. نتایج کدگذاری باز، محوری و انتخابی (شرایط مداخله گر)

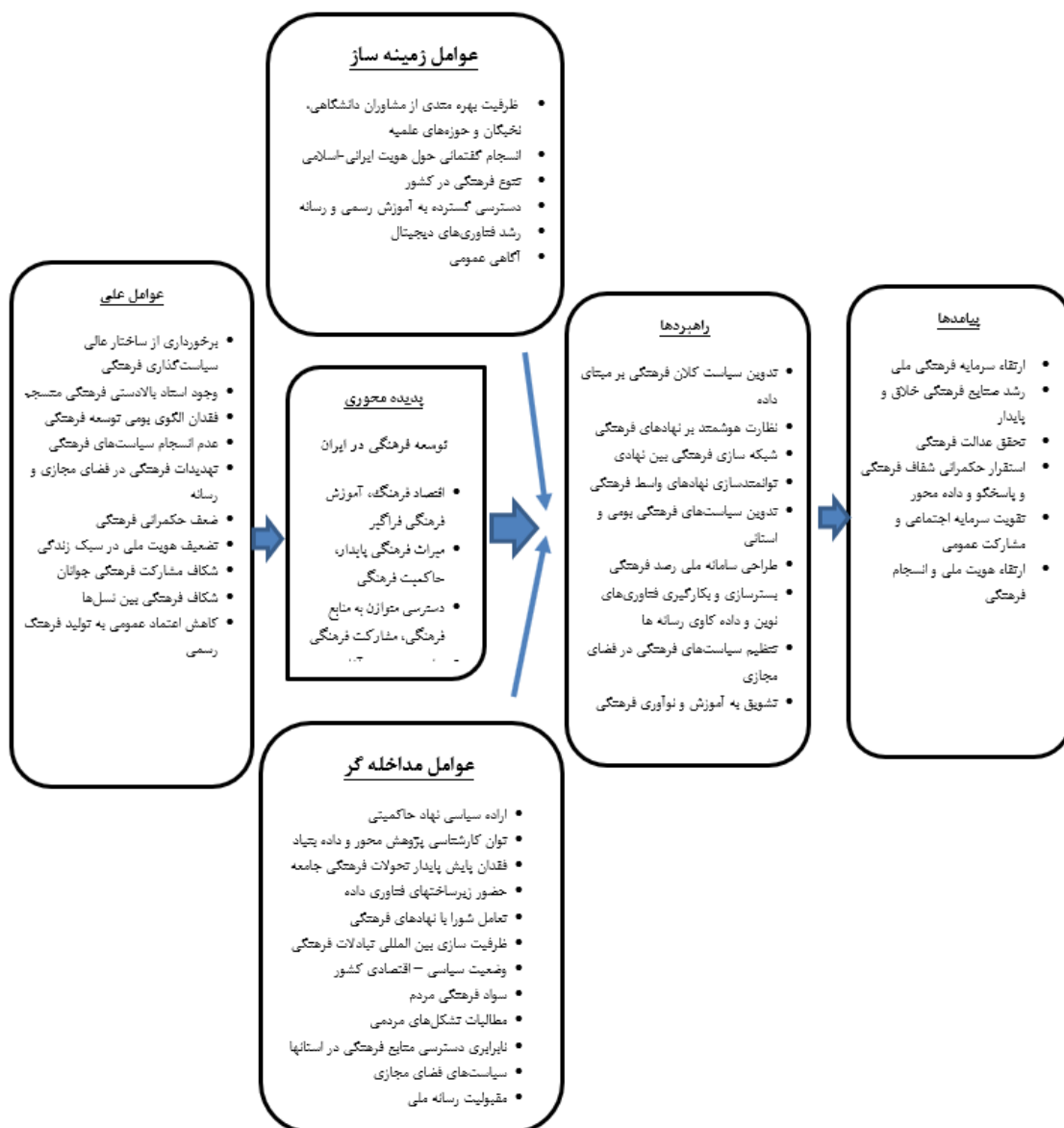
مقوله‌ها	مفاهیم
اراده سیاسی نهاد حاکمیتی	اولویت دادن واقعی به فرهنگ در بودجه، رسانه و سیاست‌های کلان
توان کارشناسی پژوهش محور و داده‌بنیاد	توان تخصصی کارشناسان شورا در راستای پژوهش‌های مبتنی بر نیازها و ترجیحات فرهنگی جامعه
فقدان پیش پایدار تحولات فرهنگی جامعه	توان تخصصی کارشناسان شورا در تجزیه و تحلیل داده‌ها برای ارائه به سیاست‌گذاران فرهنگی
	نبود نظام پایش و ارزیابی اثربخش در اجرای سیاست‌های فرهنگی در شورا
	نبود دیدگاه مستمر در نظام ارزیابی
	عدم توجه به باز کنترل سیاست‌های تبیینی و تدوینی بر اساس پیامدهای اجرایی
حضور زیرساخت‌های فناوری داده	بهره‌مندی از زیرساخت‌های فناوری داده می‌تواند بستر مناسبی را برای دسترسی آنی، گسترده، هماهنگ، با قدرت آنالیز و رصد را
	برای داده‌های فرهنگی در جامعه و متناسب با نیازهای سیاست‌گذاران فرهنگی در شورا فراهم نماید.
تعامل شورا با نهادهای فرهنگی	تناسب فعالیت یا تعارض منافع با سایر نهادهای فرهنگی
ظرفیت‌سازی بین‌المللی	امکان تقویت همکاری‌های بین‌المللی در حوزه فرهنگ.
تبادلات فرهنگی	شورا توانایی برقراری ارتباط با کشورهای مختلف در راستای گفتگوهای فرهنگی را دارد.
وضعیت سیاسی - اقتصادی کشور	اثرگذاری مستقیم اقتصاد بر اولویت‌گذاری فرهنگی و بودجه فرهنگی
	نقش وضعیت سیاسی کشور بر تصمیمات شورا
سواد فرهنگی مردم	مناسبات تفکری و ذائقه فرهنگی مردم در مصوبات شورا معملاً مورد توجه قرار می‌گیرند.
مطالبات تشکلهای مردمی	شورا باید چارچوب‌های حمایتی برای سمن‌های فرهنگی تدوین کند.
	شوراهای فرهنگی با نوع درخواست خود می‌توانند نیازهای خود را به شورا نشان دهند.
نابرابری دسترسی منابع فرهنگی در استان‌ها	در استان‌های مختلف در کشور امکانات متوازن خدمات فرهنگی برای همه مردم در نظر گرفته نشده است.
سیاست‌های فضای مجازی	توزیع امکانات و خدمات فرهنگی در استان‌های مختلف متوازن و مبتنی بر عدالت محوری صورت نمی‌گیرد.
	اعمال سیاست‌های متناقض در فضای مجازی باعث سردرگمی مردم می‌شود.
	سیاست‌های چندگانه در مدیریت فضای مجازی وضعیت فرهنگی جامعه را با معضل مواجه نموده است و بلا تکلیفی برای شورا در تصویب راهبردها ایجاد می‌نماید.
مقبولیت رسانه ملی	مردم نسبت به مصرف محصولات هنری و فرهنگی صداوسیما رغبتی ندارند.
	عدم توفیق حداکثری به کارکرد رسانه ملی می‌تواند مانعی برای اجرایی‌سازی مصوبات شورای عالی در بین مردم به عنوان ابزار اجرایی فراهم سازد.

جدول ۷. نتایج کدگذاری باز، محوری و انتخابی (راهبردها)

مقوله‌ها	مفاهیم
تدوین سیاست کلان فرهنگی بر مبنای داده	شورا باید مرکز داده فرهنگی ملی را تأسیس و مدیریت کند.
	استفاده از تحلیل داده‌ها و پیمایش‌ها در تصمیم‌سازی شورای عالی بسیار مؤثر می‌باشد البته این امر در حال انجام است؛ اما استمرار و اعتبار آن باید مورد بازنگری قرار گیرد.
نظارت هوشمند بر نهادهای فرهنگی	احصاء شاخص‌های کمی ساز در عرصه ارزیابی و پایش خدمات و کارکردهای فرهنگی لزوماً باید مورد توجه قرار گیرد.
شبکه‌سازی فرهنگی بین نهادی	هماهنگی راهبردی بین سازمان و نهادهای فرهنگی مانند، ارشاد، رسانه ملی، آموزش و پرورش و حوزه علمیه باید مورد توجه در الگوی توسعه فرهنگی قرار گیرد.
توانمندسازی نهادهای واسطه فرهنگی	آموزش سواد داده و ارزیابی فرهنگی به نهادهای مردمی و رسمی باید به صورت گسترده محقق شود.
	تخصص‌گرایی و مهارت‌افزایی در کارکردهای فرهنگی باید بیش از پیش مورد توجه قرار گیرند.
تدوین سیاست‌های فرهنگی بومی و استانی	بر اساس تفاوت‌های قومی، مذهبی، زبانی (عدالت فرهنگی) و منطبق با زیست‌بوم فرهنگی باید سیاست‌های منطقه‌ای تنظیم و تجویز شوند.
	باتوجه به قومیت‌های مختلف باید نیازسنجی‌های فرهنگی متناسب با ایشان برای سیاست‌گذاری‌های لحاظ شوند.
طراحی سامانه ملی رصد فرهنگی	در شورای عالی، داشبورد هوشمند تحولات فرهنگی کشور به صورت مستمر وجود ندارد.
	تحلیل روندهای فرهنگی جامعه باید مبنای تبیین و تجویز سیاست‌ها و الگوهای فرهنگی شوند.
بستر سازی و به کارگیری فناوری‌های نوین و داده‌کاوی رسانه‌ها	امکان تحلیل کلان داده‌ها در رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی در حوزه‌های فرهنگی فراهم آید.
	تحلیل گفتمان فرهنگی در فضای مجازی باید به عنوان سبک مصرف رسانه‌ای تبدیل شود.
	لزوم تحلیل رفتار فرهنگی کاربران دیجیتال می‌تواند برای کشف جو فرهنگی موجود در جامعه برای طراحی سیاست‌های فرهنگی مورد استفاده قرار گیرد.
تنظیم سیاست‌های فرهنگی در فضای مجازی	شورا باید سیاست‌های فضای مجازی فرهنگی را با همکاری شورای عالی فضای مجازی تنظیم کند
تشویق به آموزش و نوآوری فرهنگی	اعمال سیاست‌های فرهنگی برای ورود آموزش فرهنگ به نظام آموزشی
	اعمال آموزش در عرصه خلاقیت و نوآوری در نظام آموزشی کشور
	نهادینه‌سازی فرهنگ در آموزش رسمی

جدول ۸. نتایج کدگذاری باز، محوری و انتخابی (پیامدها)

مقوله‌ها	مفاهیم
ارتقای سرمایه فرهنگی ملی	ضرورت آماده‌سازی سرمایه‌های انسانی منطبق با هویت ملی و فرهنگی
رشد صنایع فرهنگی خلاق و پایدار	سیاست‌های حمایت از صنایع خلاق، اقتصاد هنر، کارآفرینی فرهنگی
تحقق عدالت فرهنگی	تأمین امنیت فرهنگی برای آحاد مردم و عدم حس نابرابری فرهنگی و اجتماعی در بین خرده‌فرهنگ‌های مختلف
	سیاست‌های فرهنگی مبتنی بر توانمندسازی زنان در مدیریت فرهنگی و تولید محتوا
	امکان دستیابی زنان، به ارتقای سازمانی، دسترسی به امکانات، و کسب دستمزد برابر با مردان
استقرار حکمرانی شفاف فرهنگی و پاسخگو و داده‌محور	تدوین و اجرای «نظام ملی حکمرانی فرهنگی» با تقسیم کار ملی در بین نهادهای فرهنگی
تقویت سرمایه اجتماعی و مشارکت عمومی	بسترسازی برای مشارکت داوطلبانه جوانان در نهادهای فرهنگی محلی و ملی
	ارتقای شاخص فعالیت NGO ها، افزایش نرخ مشارکت اجتماعی و مشارکت مردمی، افزایش تشکلهای مردمی
ارتقای هویت ملی و انسجام فرهنگی	تقویت هویت‌بخشی در بین آحاد مردم و هم‌نوایی و همدلی در بین ایشان

شکل ۱. مدل پارادایمیک

بر اساس کدهای به دست آمده و مقوله‌های انتخابی، در نهایت مدل پارادایمیک توسعه فرهنگی در ایران با تأکید بر نقش شورای عالی انقلاب فرهنگی بر اساس تکنیک داده‌بنیاد در شکل ۱، ارائه شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش حاضر، که با هدف طراحی مدل توسعه فرهنگی در ایران با تأکید بر نقش شورای عالی انقلاب فرهنگی انجام شد، حاکی از آن است که توسعه فرهنگی در کشور، پدیده‌ای چندوجهی و متأثر از مجموعه‌ای از شرایط علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردی و پیامدی است. بر اساس نتایج به دست آمده، پنج بعد اصلی شامل عوامل علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها در قالب ۴۱ مقوله و ۹۴ مفهوم شناسایی گردیدند. این ساختار چندسطحی نشان داد که برای تحقق توسعه فرهنگی در ایران، نیاز به هم‌افزایی و هم‌ترازی میان ارزش‌های فرهنگی جامعه و ساختارهای رسمی حکمرانی فرهنگی وجود دارد؛ موضوعی که هسته نظریه نهایی پژوهش یعنی «هم‌ترازی فرهنگی-ساختاری» را شکل می‌دهد.

نتایج نشان داد که مهم‌ترین شرط علی توسعه فرهنگی در ایران، وجود ساختارهای قوی سیاست‌گذاری فرهنگی در کنار اسناد بالادستی منسجم است. با این حال، در بسیاری از موارد، عدم انسجام بین نهادهای فرهنگی، ضعف حکمرانی فرهنگی، و موازی‌کاری سیاستی مانع از تحقق توسعه فرهنگی پایدار می‌شود. این یافته با نتایج پژوهش (8) هم‌خوانی دارد که بر فقدان الگوی بومی و کارآمد توسعه فرهنگی در کشور تأکید کرده و تصریح می‌کند که ضعف در هماهنگی نهادی و سیاست‌گذاری فرهنگی یکی از موانع اصلی تحقق اهداف فرهنگی انقلاب اسلامی است. از سوی دیگر، پژوهش (9) نیز نشان داده است که توسعه فرهنگی بدون بازتعریف نسبت فرهنگ با مدرنیته و فناوری و بدون ایجاد تحول در ساختارهای رسمی امکان‌پذیر نیست.

نتیجه دیگر پژوهش حاضر، اهمیت آموزش فرهنگی در فرآیند توسعه بود. یافته‌ها نشان دادند که اصلاح ساختار آموزشی کشور و گنجاندن سواد فرهنگی و هنری در نظام تعلیم و تربیت می‌تواند بستر ارتقای سواد فرهنگی و انسجام اجتماعی را فراهم کند. این یافته با نتایج مطالعات (2-4) همسو است که آموزش و پرورش را به عنوان محور بنیادین توسعه فرهنگی معرفی کرده‌اند. بر اساس نتایج پژوهش (5)، آموزش چندفرهنگی به‌ویژه در جوامع متنوع، می‌تواند موجب افزایش درک بین فرهنگی، هم‌زیستی مسالمت‌آمیز و ارتقای سرمایه فرهنگی شود. در همین راستا، پژوهش (6) نیز نشان داد که ترکیب آموزش فرهنگی با تجارب میدانی باعث افزایش شایستگی فرهنگی و همدلی اجتماعی می‌شود. این موضوع در الگوی حاضر، در قالب مؤلفه «آموزش فرهنگی فراگیر» تبیین گردید. در بُعد زمینه‌ای، یافته‌ها حاکی از نقش مؤثر عواملی چون تنوع فرهنگی، انسجام گفتمانی حول هویت ایرانی-اسلامی، و رشد فناوری‌های دیجیتال در تسهیل توسعه فرهنگی بودند. همان گونه که (1) اشاره می‌کند، اسناد بالادستی فرهنگی کشور بر ضرورت تقویت فرهنگ ملی، تنوع قومی و هم‌افزایی فرهنگی تأکید دارند. این نتایج با پژوهش (7) نیز سازگار است که بیان می‌کند توسعه فرهنگی زمانی محقق می‌شود که سیاست‌گذاری‌ها متناسب با تفاوت‌های بومی، قومی و زبانی در هر منطقه تنظیم شوند.

در بعد شرایط مداخله‌گر، یافته‌های پژوهش نشان دادند که نبود نظام پایش فرهنگی، ضعف تعامل شورای عالی انقلاب فرهنگی با سایر نهادها، و نابرابری دسترسی فرهنگی میان استان‌ها از موانع اساسی در مسیر توسعه فرهنگی هستند. یافته‌های مشابهی در پژوهش (19) نیز گزارش شده است که تأکید دارد برقراری هماهنگی میان ذی‌نفعان اجتماعی و فرهنگی (از جمله آموزش و پرورش، رسانه و نهادهای دینی) لازمه توسعه متوازن فرهنگی است. به‌طور مشابه، پژوهش (20) بر ضرورت ارتقای مراکز فرهنگی با توجه به شاخص‌هایی همچون بومی‌سازی، اشتغال فرهنگی، و سبک زندگی تأکید دارد که با نتایج حاضر همسو است.

از دیگر یافته‌های پژوهش حاضر، نقش پررنگ فناوری‌های نوین در شکل‌گیری و هدایت جریان‌های فرهنگی بود. داده‌ها نشان دادند که استفاده از داده‌کاوی فرهنگی، تحلیل کلان‌داده‌ها و ایجاد سامانه ملی رصد فرهنگی می‌تواند به تقویت تصمیم‌سازی فرهنگی کمک کند. این یافته با پژوهش (10) هم‌راستا است که در آن تأکید شده است تحول دیجیتال تنها زمانی موفقیت‌آمیز است که طراحی فرهنگی راهبردی در سازمان‌ها نهادینه شود. همچنین، مطالعه (17) نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی سایبری می‌توانند در افزایش سطح سواد فرهنگی جامعه مؤثر باشند، مشروط بر آن که چارچوب‌های سیاست‌گذاری فرهنگی هوشمندانه برای هدایت آن‌ها وجود داشته باشد.

در بخش راهبردها، نتایج پژوهش نشان دادند که مهم‌ترین اقدام برای توسعه فرهنگی در ایران، تدوین سیاست‌های داده‌محور و بومی است. الگوی حاصل از این تحقیق بر این باور است که سیاست‌گذاری فرهنگی باید نه تنها بر پایه داده‌های فرهنگی، بلکه با مشارکت فعال نهادهای مدنی و جوامع محلی صورت گیرد. چنین رویکردی با پژوهش (22) هم‌خوانی دارد که در آن، رسانه‌های فرهنگی به‌عنوان ابزار توسعه رهبری فرهنگی و مشارکت اجتماعی معرفی شده‌اند. همچنین، نتایج این تحقیق با یافته‌های (11) مطابقت دارد که نشان می‌دهد فرهنگ سازمانی و نوآوری، زمانی رشد می‌یابند که مدیریت فرهنگی از طریق نظام‌های تحلیلی و مبتنی بر داده هدایت شود.

از منظر پیامدها، یافته‌ها نشان دادند که توسعه فرهنگی منجر به ارتقای سرمایه فرهنگی ملی، افزایش مشارکت اجتماعی، تحقق عدالت فرهنگی، و تقویت هویت ملی می‌گردد. این نتایج با پژوهش (12) مطابقت دارد که در آن، توسعه فرهنگی به‌عنوان پیش‌شرط توسعه اقتصادی و اجتماعی معرفی شده است. همچنین پژوهش (21) بر اهمیت پرورش طبقه خلاق از طریق آموزش فرهنگی کودکان و نوجوانان تأکید دارد که یکی از مؤلفه‌های تقویت سرمایه فرهنگی در سطح جامعه است. افزون بر این، (13) در پژوهش خود بر نقش رسانه‌های دیجیتال در پر کردن شکاف‌های فرهنگی و ارتقای هم‌زیستی میان نسل‌ها تأکید دارد، که این یافته نیز با نتایج حاضر همسو است.

بر اساس یافته‌های تحقیق، نظریه «هم‌ترازی فرهنگی-ساختاری» به‌عنوان چارچوبی نظری برای درک و هدایت توسعه فرهنگی در ایران مطرح شد. این نظریه بر این فرض استوار است که توسعه فرهنگی زمانی محقق می‌شود که میان ارزش‌ها، نگرش‌ها و هنجارهای فرهنگی مردم با ساختارهای حکمرانی و سیاست‌گذاری فرهنگی تعادل برقرار شود. در این چارچوب، شورای عالی انقلاب

فرهنگی نه صرفاً یک نهاد سیاست‌گذار، بلکه یک نهاد هماهنگ‌کننده و گفت‌وگومحور است که باید سازوکارهای مشارکتی و داده‌محور را برای مدیریت فرهنگ ایجاد کند.

این نظریه از نظر مفهومی با دیدگاه‌های جدید در حوزه مطالعات بین‌فرهنگی هم‌خوانی دارد. برای نمونه، (15) بر ارتباط میان هوش فرهنگی و شایستگی بین‌فرهنگی تأکید دارد که در سطح کلان، نشان‌دهنده ضرورت تلفیق مهارت‌های فرهنگی و سیاست‌گذاری فرهنگی در مدیریت اجتماعی است. همچنین، (16) بیان می‌کند که در دنیای پرنوسان و پیچیده امروز (VUCA World)، توسعه فرهنگی نیازمند مدل‌های نوین سواد فرهنگی و درک متقابل میان‌فرهنگی است. از سوی دیگر، یافته‌های (23) نشان می‌دهد که در توسعه ابزارهای فرهنگی جهانی، هم‌ترازی میان ابعاد فرهنگی و ساختاری می‌تواند به ارتقای کیفیت زندگی و پایداری اجتماعی منجر شود. در همین راستا، پژوهش (18) نیز بر پویایی فرهنگ‌های شهری و جنسیتی در فضاهای اجتماعی تأکید دارد که نشانگر ضرورت طراحی سیاست‌های فرهنگی منعطف و بومی است.

نظریه هم‌ترازی فرهنگی-ساختاری همچنین با دیدگاه (14) هم‌سو است که در آن آموزش‌های چندفرهنگی و ترکیبی (Blended Learning) در ارتقای مهارت‌های فرهنگی معلمان مؤثر دانسته شده‌اند. این رویکرد نشان می‌دهد که تلفیق فناوری، آموزش و سیاست‌گذاری فرهنگی می‌تواند بستر شکل‌گیری توسعه فرهنگی پایدار باشد. در نهایت، هم‌سویی این نظریه با یافته‌های (10) درباره طراحی استراتژیک فرهنگ برای تحول دیجیتال تأکیدی دوباره بر اهمیت هم‌ترازی میان ساختارهای فرهنگی و فناوری‌های نوین است.

بنابراین، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که توسعه فرهنگی ایران مستلزم عبور از الگوهای سنتی سیاست‌گذاری و حرکت به سوی مدل‌های مبتنی بر داده، گفت‌وگوی فرهنگی و هم‌افزایی میان مردم و ساختارهای رسمی است. نظریه هم‌ترازی فرهنگی-ساختاری می‌تواند راهنمایی نظری و عملی برای سیاست‌گذاران فرهنگی کشور در مسیر دستیابی به توسعه فرهنگی پایدار باشد.

نخستین محدودیت پژوهش، وابستگی آن به داده‌های کیفی حاصل از مصاحبه با خبرگان بود. اگرچه این روش، عمق مفهومی بالایی دارد، اما امکان تعمیم نتایج به کل جامعه فرهنگی ایران محدود است. دوم، دسترسی به مدیران ارشد شورای عالی انقلاب فرهنگی به دلیل محدودیت‌های اداری و زمانی دشوار بود که ممکن است بر جامعیت داده‌ها تأثیر گذاشته باشد. همچنین، برخی پاسخ‌دهندگان به دلیل ملاحظات نهادی از بیان کامل دیدگاه‌های انتقادی خودداری کردند.

پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی با رویکرد آمیخته (کیفی-کمی) انجام شوند تا از طریق پرسش‌نامه و مدل‌سازی معادلات ساختاری، امکان سنجش تجربی مدل توسعه فرهنگی فراهم گردد. همچنین، مطالعه تطبیقی میان ایران و سایر کشورهای اسلامی در زمینه سیاست‌گذاری فرهنگی می‌تواند به غنای نظریه هم‌ترازی فرهنگی-ساختاری کمک کند. علاوه بر این، بررسی تأثیر فناوری‌های نوظهور مانند هوش مصنوعی و کلان‌داده‌ها بر نظام حکمرانی فرهنگی کشور، از موضوعات پژوهشی مهم آینده است.

پیشنهاد می‌شود شورای عالی انقلاب فرهنگی به‌عنوان نهاد سیاست‌گذار اصلی، مرکز ملی داده‌های فرهنگی را ایجاد کرده و سامانه رصد فرهنگی کشور را به‌صورت پویا راه‌اندازی کند. همچنین، آموزش‌های فرهنگی در نظام تعلیم و تربیت رسمی گنجانده شود و همکاری بین‌نهادی میان وزارت فرهنگ، رسانه ملی، آموزش و پرورش و نهادهای دانشگاهی تقویت گردد. در نهایت، با ارتقای شفافیت و پاسخگویی در حکمرانی فرهنگی، می‌توان زمینه شکل‌گیری اعتماد عمومی و تحقق توسعه فرهنگی پایدار را فراهم آورد.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازین اخلاق

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

منابع

1. Tāherpour Kalāntarī H. National Culture Development Model in Upstream Documents. Journal of Management Process and Development. 2023(124):123-66. doi: 10.61186/jmdp.36.2.123.
2. Shouhānī M, editor Investigating the Status of Education in the Country's Cultural Development. First National Conference on Teaching Skills; 2024; Masjed Soleyman.
3. Sardārī N, Keshtkār P, Bāgherī S, Alī Mīrzālou F, editors. The Role of Education in the Cultural and Social Development of Society. First International Conference on New Horizons in Education in the Third Millennium; 2023; Bushehr.
4. Hātemī S, Zolfaghārī A, Manṣūrī Awwal A. The Role of Education in Social and Cultural Development. Islamic Research and Studies. 2019;1(1):59-65.
5. Yuan H. Empowering Effective Literacy Instructions for Multi-Cultural English Language Learners. US-China Education Review. 2017;7(7):348-57. doi: 10.17265/2161-623X/2017.07.004.
6. Choi J-S, Kim J-S. Effects of cultural education and cultural experiences on the cultural competence among undergraduate nursing students. Nurse Education in Practice. 2018;29(4):159-62. doi: 10.1016/j.nepr.2018.01.007.
7. Rezaei A, Ebrāhimpour A, Karīmī M. Presenting a Cultural Development Model with a Tourism Approach for Shiraz City Using Grounded Theory. Intercultural Studies. 2024(59):171-90.
8. Jān'alīnezhad A, Bāy A, Mazrū'ī K. Barriers and Strategies for Achieving Cultural Development in the Islamic Republic of Iran. Law and Politics Quarterly. 2024;6(3):75-85. doi: 10.61838/csjlp.6.3.6.

9. Mas'ūdī Markhālī S, editor Development Culture and Cultural Development. First International Conference on Information Technology, Management, and Computer; 2024; Sari.
10. Butt A, Faisal I, Petri H, Jussi K. Strategic design of culture for digital transformation. Sciencedirect. 2024. doi: 10.1016/j.lrp.2024.102415.
11. Zhang W, Wen Z, Xiaoshuang Z, Huigang L, Yajiong X. Understanding How Organizational Culture Affects Innovation Performance: A Management Context Perspective. 2023. doi: 10.3390/su15086644.
12. Mīr S, Malekiān N, Torbatī S, Mīr O. Investigating the Causes of Cultural Underdevelopment in the Country. News Sciences. 2020(33):104-19.
13. Singer N. Bridging Cultural Gaps Through Mass Communication: The Role of Digital Media in Transforming English Language Teaching and Cognitive Development. Arab World English Journal. 2025;16(1):27-42. doi: 10.24093/awej/vol16no1.2.
14. Baldan Babayiğit B, Sever D, ÇAm Aktaş B, KİP Kayabaş B, ŞEnel EA, GÜVen M. Professional Development for Multicultural Education: Lessons from a Blended In-Service Teacher Training Programme. TEACHING AND TEACHER EDUCATION. 2025;165. doi: 10.1016/j.tate.2025.105151.
15. Li M. An examination of two major constructs of cross-cultural competence: Cultural intelligence and intercultural competence. Personality and Individual Differences. 2020;164(4):110-05. doi: 10.1016/j.paid.2020.110105.
16. Shliakhovchuk E. After cultural literacy: new models of intercultural competency for life and work in a VUCA world. Educational Review. 2019:1-22. doi: 10.1080/00131911.2019.1566211.
17. Ezzatzādeh M. Cyber Social Networks and Cultural Development. Iranian Social Development Studies. 2020;13(1):81-91.
18. Zalloom B. Cultural Dynamics of Gendered Spaces: Behavioral Influences in Amman's Outdoor Areas. International Journal of Sustainable Development and Planning. 2024;19(3):909-16. doi: 10.18280/ijstdp.190309.
19. Shīrdel H, editor Analysis of Effective Stakeholders in the Social and Cultural Development of Kerman Province. National Conference on Social and Cultural Development in Iran: Challenges and Capabilities; 2021.
20. Behzādi K, Razavī HR, Emām Gholīzādeh S. A Study Identifying the Components of Cultural Development: A Qualitative Study on Cultural Centers with a Hierarchical Analysis Approach. Islamic Art Studies. 2021(43):91-101.
21. Ghadamī M, Ebrāhīmzādeh S, Ghayyūmī A. Presenting an Excellence Model for Cultural Development with a Focus on Creating a Creative Class of Children and Adolescents. Intercultural Studies. 2019(40):73-100.
22. Patterson-Stephens S. Creating to Transgress: Supporting Student Leadership Development Through Culturally Informed Media Praxis. New Directions for Student Leadership. 2025;2025(185):97-105. doi: 10.1002/ysd.20661.
23. Oberguggenberger AS, Nagele E, Inwald EC, Tomaszewski K, Lanceley A, Nordin A, et al. Phase 1-3 of the cross-cultural development of an EORTC questionnaire for the assessment of sexual health in cancer patients: the EORTC SHQ-22. Cancer medicine. 2018;7(3):635-45. doi: 10.1002/cam4.1338.